

ЗВЕРНЕННЯ

до Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка

від працівників підприємств геологічної галузі
щодо моніторингу і наукового супроводження надрокористування

Вельмишановний Арсенію Петровичу!

До Вас звертаються співробітники підприємств геологічної галузі з приводу намірів Держгеонадр України внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 «Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами», у т.ч. **виключити норму про необхідність проведення моніторингу та наукового супроводження** виконання особливих умов користування надрами, передбачених дозволом та угодою про умови користування надрами, що по суті означає **позбавлення Держгеонадр однієї з основних функцій – контролю за використанням надр і фактично в нинішніх умовах – ліквідацію геологічної галузі в Україні.**

Адже не секрет, що після суттєвого скорочення і без того символічних коштів державного бюджету на потреби АТО, моніторинг і наукове супроводження надрокористування залишилося чи не єдиним джерелом, що забезпечувало фінансування підприємств галузі та отримання геологічної інформації за позабюджетні кошти.

Причиною не сприйняття надрокористувачами та їх лобістами необхідності проведення моніторингу та наукового супроводження, очевидно, є **повна відсутність** серед залучених до дискусії з цього приводу **фахівців-геологів**, а відтак будь-якого розуміння стратегічного значення мінерально-сировинної бази для економічної і політичної незалежності України, самого її існування. Обговорення цього важливого питання, очевидно, відбувається між надрокористувачами, основною метою яких є отримання надприбутків, а також залученими і проплаченими ними українськими й іноземними громадськими організаціями, бізнес-асоціаціями тощо та чиновниками різних рівнів.

Про пропозицію щодо відміни проведення моніторингу та наукового супроводження геологи дізналися з повідомлення, опублікованого на офіційному сайті

Держгеонадр України під назвою «**Держгеонадрами України проведено роботу з розробки проекту змін до Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами**». Серед великої кількості інформації, що стосується різних аспектів життя держави, ми віднайшли повідомлення про підготовку проекту такого важливого для держави рішення. Не заперечуємо, прислухатися до пропозиції громадськості потрібно і, в багатьох випадках, це може принести користь. Але до розробки проекту не залучались ні вчені, ні виробничники-геологи. Не враховані поточні та майбутні втрати галузі та держави.

Відомо, що низкою впливових підприємців-надрокористувачів неодноразово здійснювалися спроби відмінити моніторинг та наукове супроводження надрокористування, які супроводжувалися появою в засобах масової інформації відвертої брехні протягом 2011-2014 років. Адже в процесі моніторингу і наукового супроводження надрокористування його виконавцям (а відтак і державі в особі Держгеонадр України) стають відомими реальні обсяги видобутку корисних копалин, дані про дотримання чи недотримання вимог щодо раціональності і комплексності видобутку корисних копалин та вимог екологічного законодавства і т.п. У цьому зовсім не зацікавлені передусім крупні надрокористувачі, які, наприклад, десятиріччями виконують «геологічне вивчення та дослідно-промислову експлуатацію» нафтогазових об'єктів і приховують надприбутки, отримані за рахунок хижацької експлуатації українських надр, і при цьому постійно погрожують владі падінням видобутку вуглеводнів у разі невиконання їхніх чергових вимог.

Загальновідомо, що Україна багата на мінерально-сировинні ресурси. З видобуванням і використанням корисних копалин пов'язано близько половини промислового потенціалу України та до 20 відсотків її трудових ресурсів. Однак, наразі через відсутність належного нагляду за процесом надрокористування державі невідомі реальні обсяги видобутку корисних копалин. Мабуть, тому навіть зараз, в умовах кризи і війни, коли держава закликає громадян до найжорсткішої економії, вже й не згадується про можливість забезпечення комунального сектору економіки газом власного видобування.

Тому, якщо ми йдемо до відкритого і цивілізованого суспільства, моніторинг і наукове супроводження надрокористування слід не ліквідувати, а розвивати і вдосконалювати **в інтересах українського народу, якому, згідно з Конституцією України, і належать надра, саме українському народу, а не окремим його представникам.**

Ідея наукового супервайзерства за геологорозвідувальними і видобувними роботами не нова і в різних формах запроваджена в усіх цивілізованих країнах світу; потреба в таких дослідженнях назріла давно, але реалізована вона була лише в останні

роки. Тому в Україні моніторинг та наукове супроводження надрокористування – це відносно новий вид діяльності геологорозвідувальних підприємств, і його нормативно-методична база потребує вдосконалення та уніфікації, як і підходи щодо ціноутворення. Моніторинг та наукове супроводження надрокористування охоплює широке коло проблем, основні з яких наступні:

- оцінка дотримання законодавчо-нормативних документів (багато проблем виникає через відсутність цілісності нормативно-правового поля, суперечності в багатьох документах, у т.ч. ще радянської доби тощо);

- оцінка раціональності видобування корисних копалин, повноти і комплексності вилучення корисних компонентів;

- оцінка впливу процесів надрокористування на навколишнє природне середовище.

Всі ці питання є доволі непростими, потребують проведення відповідних досліджень і матеріальних витрат, тому моніторинг і наукове супроводження не має нічого спільного з корупційними діями. Будь-які аналогії між моніторингом і корупцією в даному випадку спрямовані на здійснення тиску на уряд у надії, що, не заглиблюючись у суть питання, Кабмін надасть преференції крупним надрокористувачам та відмінить дані процедури.

Варто також додати, що інформація, отримана у процесі моніторингу, передусім щодо екологічного стану довкілля, хімічного складу підземних вод тощо є чи не єдиним джерелом новітніх даних для інформаційного забезпечення загальнодержавної системи **моніторингу довкілля** в умовах практично повного припинення відповідних робіт за рахунок державного бюджету.

Безперечно, необхідно адаптувати українське законодавство та нормативи до відповідних стандартів Євросоюзу. Однак, це не означає необхідності ліквідацію цілої галузі, після чого адаптувати чи реформувати буде вже нічого.

У ряді публікацій в засобах масової інформації ми спостерігаємо збіг інтересів бізнес-кланів видобувної галузі та їхніх іноземних партнерів у намаганні ліквідувати моніторинг і наукове супроводження як засіб державного регулювання надрокористування за рахунок інтересів держави та ослаблення стратегічно важливої галузі.

Зважаючи на викладене вище, вважаємо за необхідне донести до Вас, вельмишановний Арсенію Петровичу, переконання вчених-геологів про те, що виключення з постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами» норми про необхідність проведення моніторингу та наукового супроводження виконання особливих умов користування надрами, передбачених дозволом та угодою про умови користування надрами, є **глибоко помилковим**, і просимо залишити у постанові згадану норму.

Враховуючи, що сьогодні моніторингом і науковим супроводом охоплено лише чверть надрокористувачів, зусилля Держгеонадр України мають бути спрямовані на подальший розвиток і вдосконалення цієї важливої для держави функції та повне забезпечення моніторингом і науковим супроводженням усіх об'єктів надрокористування, а також створення єдиної ефективної державної інформаційно-аналітичної системи з питань надрокористування, що дозволить суттєво збільшити надходження податків до державного бюджету.

Україна нині надто залежна від мінерально-сировинних ресурсів, щоб дозволити неконтрольоване і свавільне надрокористування. Адже від наявності власних енергоносіїв, металів, сировини для виробництва будматеріалів, екологічно чистої підземної питної води тощо залежить економічна незалежність України, її розвиток, а у найближчій перспективі – відбудова зруйнованих війною східних регіонів.